

Central Bank

همگام با پیچیده شدن اقتصادها، نقدینگی و گردش صحیح آن در جامعه مورد توجه بیشتری قرار گرفت و به موازات آن چگونگی چاپ و نشر اسکناس، کنترل، هدایت و نظارت بر نقدینگی موجود در جامعه دغدغه کشورها و مقامات اقتصادی شد. این مسائل در کنار بروز مستمر بی‌ثباتی‌های مالی و بحران‌هایی با منشأ پولی و بانکی که از فعالیت بانک‌های تجاری ناشی می‌شد خودبه‌خود نیاز به ایجاد بانک مرکزی را پدید آورد. از این نظر، همه اقتصادهای بزرگ بانک مرکزی دارند و این بانک مسئول اداره امور پولی و نظارت بر بانک‌های تجاری و اغلب مؤسسات اعتباری است (فبوزی، مودیلیانی و فری، ۱۳۸۹: ۱۶۷) بانک مرکزی را بانکدار دولت و بانک بانک‌ها نیز می‌نامند و همچنین، آخرین وام‌دهنده نیز بدان گفته می‌شود. این بانک به‌طور معمول مکلف به بانکداری، نمایندگی و مشاورت مالی دولت است و در راستای اهداف دولت‌ها عمل می‌کند و سیاست‌های پولی را در جهت تحقق ثبات قیمت‌ها، حفظ ارزش پول و قدرت خرید مردم تدوین و اجرا می‌کند. تنظیم حجم پول و کنترل اعتبارات در راستای رشد اقتصادی و حفظ ارزش پول ملی و ثبات مالی از مهم‌ترین وظایف بانک مرکزی است (Bordo, 2007). فراتر از این، امروزه برخی اهداف اصلی بانک مرکزی مدرن را تعقیب و تحقق سه هدف: ثبات پولی، ثبات مالی و اشتغال کامل می‌دانند (Moenjak, 2014). در همین زمینه، ارتقای توان توسعه اقتصادی، اشتغال بالا و تعدیل نرخ بهره از جمله اهداف بانک مرکزی در برخی از اقتصادها است (ساندرز و کورنت، ۱۳۹۴: ۱۲۳).

اولین بانک‌های مرکزی در اروپا شکل گرفتند و به مرور بقیه کشورها و دولت‌ها این نهاد حاکمیتی را ایجاد کردند. فدرال رزرو بانک مرکزی آمریکا است که در ۱۹۱۳ میلادی تأسیس شد. اغلب بانک‌های مرکزی پس از کنفرانس مالی

بروکسل در سال ۱۹۲۰ تأسیس شدند. توصیه این کنفرانس به کشورها در خصوص برقراری ثبات پولی و استقرار مجدد نظم در همکاری‌های پولی و مالی بین‌المللی بود که اجرای آن به نهادی مانند بانک مرکزی نیاز داشت. در کشورهای درحال توسعه تأسیس بانک مرکزی بیشتر به پس از جنگ دوم جهانی بازمی‌گردد (بهمن‌پور و مشیری، ۱۳۹۰: ۱۷۲).

گفته می‌شود چنانچه بانک مرکزی مستقل از دولت و نفوذهای سیاسی باشد بهتر می‌تواند اهداف فوق را محقق کند. حفظ و مدیریت ذخایر ارزی در کنار اعمال سیاست ارزی، صدور مجوز فعالیت نمایندگی دولت‌ها در نهادهای پولی و مالی بین‌المللی، تسویه وجوه بین بانک‌ها، ایجاد هماهنگی در نظام بانکی و انجام بررسی‌های اقتصادی لازم و تهیه برخی آمارهای پولی و اقتصادی از دیگر وظایف بانک‌های مرکزی است. در ایران با تصویب قانون پولی و بانکی کشور در خرداد ۱۳۳۹ بانک مرکزی تشکیل شد و شورای پول و اعتبار رکن اصلی این بانک است (قانون پولی و بانکی کشور، ۱۳۳۹).

کتاب‌شناسی

ساندرز، آ. و کورنت، م. (۱۳۹۴). *بازارها و نهادهای مالی*، ترجمه رضا تهرانی و عسگر نوربخش، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

فبوزی، اف.، مودیلیانی، اف. و فری، م. (۱۳۸۹). *مبانی بازارها و نهادهای مالی*، ترجمه حسین عبده‌تبریزی، تهران: آگاه.

والدز، اس.، وود، ج. (۱۳۸۶). *مبانی بازارهای مالی جهانی*، ترجمه منوچهر فکری‌ارشاد، تهران: سازمان مدیریت صنعتی.

میشکین، ف. و ایکینز، اس. (۱۳۹۱). *بازارها و نهادهای مالی*، ترجمه حمید کردبچه، تهران: پژوهشکده پولی و بانکی.

بهمن‌پور، ح. و مشیری، س. (۱۳۹۰). *اقتصاد پول و بانکداری*، چاپ اول، تهران: نشر نی.

Bordo, M. D. (2007). *A Brief History of Central Banks*, Federal Reserve Bank of Cleveland, December.

Moenjak, T. (2014). *Central banking: theory and practice in sustaining monetary and financial stability*, Singapore: Wiley.

توحید فیروزان‌سرنقی

عضو هیئت علمی گروه بانک و بیمه و گمرک دانشکده مدیریت

دانشگاه خوارزمی